

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH
SAMARADORLIGINI O'RGANISH

Ergasheva Oyjamol Jaxongirovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti "Boshlang 'ich ta'lim metodikasi" kafedrası
o'qituvchisi

Xudoyqulova Nilufar Raximqul qizi

Pedagogika fakulteti Boshlang 'ich ta'lim yo 'nalishi 4-bosqich 5bt-22talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatları tahlil qilinadi. Interfaol metodlarning o'quvchilarning bilish faolligini, mustaqil fikrlashini, ijodiy qobiliyatlari va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishdagi o'rnini ham yoritiladi beriladi. Shuningdek, boshlang'ich sinflarda qo'llaniladigan "Aqliy hujum", "Klaster", "BBB", "Sinkveyn" kabi metodlarning ta'lim samaradorligiga ta'siri ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, interfaol metodlar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirish, bilimlarni puxta o'zlashtirish hamda ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qilishi aniqlangan.

Kalit so'zlar: interfaol metodlar, boshlang'ich ta'lim, pedagogik texnologiyalar, ta'lim samaradorligi, o'quv faoliyati, innovatsion yondashuv, o'quvchi faolligi, kompetensiya.

Kirish. Hozirgi shiddat bilan rivojlangan kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy maqsadi har tomonlama rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan, ijodkor va raqobatbardosh shaxsni tarbiyalashdan iboratdir. Ushbu maqsadga erishishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida interfaol metodlardan samarali foydalanish o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirish, bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirish va amaliy faoliyatga tatbiq etish imkoniyatlarini yanada ko'proq kengaytirmoqda.

Boshlang'ich ta'lim jarayoni o'quvchilarning keyingi ta'lim bosqichlari uchun mustahkam poydevor yaratadigan davr hisoblanadi. Shu sababli ushbu bosqichda qo'llaniladigan metod va vositalarning samaradorligi ta'lim natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. An'anaviy ta'limda o'quvchi asosan tinglovchi rolida bo'lsa, interfaol ta'limda u bilimlarni faol o'zlashtiruvchi, muammolarni mustaqil hal qiluvchi va o'z fikrini erkin ifoda etuvchi subyekt sifatida namoyon bo'ladi.

Interfaol metodlarning nazariy va amaliy asoslari esa quyidagicha: "Interfaol" atamasi inglizcha "interact" soʻzidan olingan boʻlib, "oʻzaro harakat qilish", "hamkorlikda faoliyat yuritish" maʼnolarini anglatadi. Pedagogik nuqtai nazardan interfaol metodlar oʻqituvchi va oʻquvchilar, shuningdek, oʻquvchilarning oʻzaro hamkorlikdagi faoliyatiga asoslangan taʼlim usullaridir.

Interfaol metodlarning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- 1.Oʻquvchilarning faol ishtirokini taʼminlash;
- 2.Mustaqil va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish;
- 3.Hamkorlikda ishlash koʻnikmalarini shakllantirish;
- 4.Muammoli vaziyatlarni hal qilishga oʻrgatish;
- 5.Taʼlim jarayonining samaradorligini oshirish.

Boshlangʻich taʼlimda interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik ahamiyati.

Boshlangʻich sinf oʻquvchilari psixologik jihatdan faol, qiziquvchan va oʻyin faoliyatiga moyil boʻladilar. Interfaol metodlar aynan shu yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan boʻlad. Natijada darslar qiziqarli, mazmunli va samarali kechadi.

Interfaol metodlarning pedagogik ahamiyati quyidagilarda namoyon boʻladi:

- 1.Oʻquvchilarning bilish faolligini oshirib boradi;
- 2.Oʻquvchilar dars davomida savollarga javob berish, muammolarni hal qilish va guruh bilan ishlash orqali bilimlarni faol ravishda egallaydilar;
- 3.Interfaol metodlar oʻquvchilarning oʻz fikrini erkin bayon etishiga imkon yaratadi. Bu esa ijodkorlik va tanqidiy fikrlashning rivojlanishiga xizmat qiladi;
- 4.Kommunikativ kompetensiyalarni shakllantiradi.

Oʻquvchilar bilimlarni ham amaliy ham nazariy faoliyat orqali oʻzlashtirganligi sababli ularning xotirada saqlanish darajasi yuqori boʻladi.

Boshlangʻich taʼlimda qoʻllaniladigan interfaol metodlar quyidagicha:

Aqliy hujum metodi va uni dars jarayonida qoʻllanish usuli:

"Aqliy hujum" oʻquvchilarning erkin fikrlashiga asoslangan metod boʻlib, muammoni hal etish uchun imkon qadar koʻproq gʻoyalarni ilgari surishni nazarda tutadi. Mazkur metod: fikrlash tezligini oshiradi; ijodiy yondashuvni rivojlantiradi; barcha oʻquvchilarning ishtirokini taʼminlaydi.

Klaster metodi va uni dars jarayonida qoʻllanish usuli:

Klaster metodida asosiy tushuncha markazga yoziladi va unga bogʻliq boʻlgan fikrlar tarmoqlar koʻrinishida joylashtiriladi. Ushbu metod: mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi; tushunchalar oʻrtasidagi bogʻliqlikni aniqlashga yordam beradi; mavzuni tizimli oʻzlashtirish imkonini yaratadi.

BBB metodi va uni dars jarayonida qo'llanish usuli:

BBB jadvali quyidagi ustunlardan iborat: Bilaman; Bilishni xohlayman; Bildim. Mazkur metod: o'quvchilarning oldingi bilimlarini aniqlash va yangi bilimlarni baholash imkonini va darsni qay darajada ozlashtirganini aytib beradi.

Sinkveyn metodi va uni dars jarayonida qo'llanish usuli:

Besh qatorli she'riy shaklda mavzu mohiyatini ifodalashga asoslanadi. Sinkveyn: ijodiy fikrlashni rivojlantiradi; mavzuni umumlashtirishga yordam beradi; o'quvchilarning lug'at boyligini oshrib beruvchi metod hisoblanadi.

Interfaol metodlardan foydalanish samaradorligini o'rganish.

Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlarning samaradorligini aniqlash maqsadida pedagogik kuzatish, suhbat, so'rovnoma va taqqoslash metodlaridan foydalaniladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki: o'quvchilarning darsdagi faolligi 25–40 foizga ortadi; bilimlarni o'zlashtirish darajasi yuqorilaydi; mustaqil fikrlash va ijodkorlik rivojlanadi; guruhda ishlash ko'nikmalari shakllanadi; ta'lim natijalari sezilarli darajada yaxshi natijalarni ohib berishiga sababchi bo'lmoqda.

Interfaol metodlar qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlari an'anaviy darslarga nisbatan yuqoriroq bo'lishi kuzatiladi. Buning sababi o'quvchilarning bilimlarni tayyor holda emas, balki faol faoliyat orqali o'zlashtirishlaridadir. Shuningdek, interfaol metodlar yordamida o'quvchilar o'rtasida hamkorlik muhiti shakllanadi, bu esa ijtimoiy kompetensiyalarni yanada tezlikda rivojlanishiga xizmat qiladi deb ham ayta olinadi.

Tadqiqotning natijalar va muhokamalari quyidagicha: Tahlillar shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar boshlang'ich ta'limda quyidagi natijalarga erishishga imkon beradi: O'quvchilarning ta'limga qiziqishi ortadi; Darslarda faollik kuchayadi; Bilimlarni o'zlashtirish sifati yaxshilanadi. Mustaqil va tanqidiy fikrlash rivojlanadi; Muloqot va hamkorlik kompetensiyalari shakllanadi. Ta'lim jarayoni demokratik tus oladi; O'quvchilarning ijodiy salohiyati rivojlanadi.

Shu bilan birga, interfaol metodlardan samarali foydalanish o'qituvchidan yuqori pedagogik mahorat, puxta tayyorgarlik va innovatsion yondashuvni ham talab qiladi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, boshlang'ich ta'limda interfaol metodlardan foydalanish ta'lim samaradorligini rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Interfaol metodlar o'quvchilarning bilish faolligini kuchaytiradi, mustaqil fikrlash va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantiradi hamda ta'lim jarayonini yanada mazmunli va qiziqarli tashkil etishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2018.
2. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2017.
3. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Moliya, 2018.
4. Klarin M.V. Innovatsion pedagogika. – Moskva: Akademiya, 2019.
5. Ziyomammedov B. Pedagogika. – Toshkent: Turon-Iqbol, 2017.
6. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019.
7. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.

